

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

Digressio 8. Qumodo quid quid mouetur sit in loco, ad tex. com. 66.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

se: vt moueri per aliud tantundem sit ac ex accidenti moueri: mouerique per se sit vi & natura suapte moueri: quem motum antea propriū quoque dicebat. Iam quidquid ita mouetur, in loco est. At anima non est in loco, non igitur per se vilo illorum mouetur motuum.

Solos autem commemoratos excludit motus: quoniam & oritur sanè & interit anima; quodque oritur & interit, non est opus in loco esse. Et quemadmodum ait Philoponus, ex vitio sapè ad virtutem mutatur, & ex ignorantia ad scientiam. Verum hæ mutationes quidem sunt, at non veri & propriè dicti motus. Maximè enim alterationes essent: atqui alteratio corporeus censetur motus, & inter principes illas qualitates, quæ agendi vim habent, versatur. Virtus autem & vitium, scientia & ignorantia, habitus quidam & priuationes sunt: in quibus generatio potius consideratur, dum perfectio acquiritur; aut corruptio, dum amittitur. Quippè essentia non essentialium modò partium perfectione absoluitur, verum etiam proprii habitus propriæque virtutis. Nam vt corpus ægotans, etsi nulla parte mutilatum, perfectum tamen non est, neque propriè humanum corpus appellatur; quòd secundum naturam non habeat, nec rectè operari valeat, velut penè emortuum: sic anima virtutis experta perfectione sua orbata præter naturam habet, nec operari pro dignitate valens, rationali vita velut demortua est, & omonymè rationalis anima; cum ex rationis præscripto non operetur. Sed & virtus & scientia secundum naturam sunt, vitium & ignorantia præter naturam: alteratio autè qualitatium est, quæ ex accidenti adsint & absint absque subiecti interitū. Ita nimirū Alexandrum cæterisque Peripateticos sensisse scribit Philoponus. Immo & Aristotelem ipsum reperies in 7. Physic. libro tractasse hunc locum. Vbi etiam, vt Simplicius adnotat, mutationes huiusmodi ostensum est post passionem & alterationem fieri; quæ non anima, sed animalis sunt.

Potissent Aduersarij respondere moueri multa, quæ locum non habent, vt album in genere qualitatis, & alterationis motus; & in quantitate tricubitum, addita vel subtracta quantitate quæpiam: & cætera similiter accidentia. At Philosophus vtget, hæc sanè moueri, sed ex accidenti; motu corporis, in quo sunt: quæque ita mouentur, vt proprio carent motu, sic proprio non indigent loco; sed & locum & motum ex accidenti habent. At si anima suapte natura & per se mouetur (quippè motum in illius definitione ponebant, cum animam dicerent esse id, quod seipsum mouet) omnino proprium eam locum habere oportet, quia & proprium habet motum.

Hæc est tota Philosophi argumentatio. In qua cum accipit, quidquid mouetur in loco esse, tantundem Philoponus interpretatur, ac esse corpus: putatque acceptum ex tex. 32. lib. 6. Physic. vbi demonstrat, omne quod mouetur, esse corpus quantum. Quare si anima mouetur, corpus vtique fuerit. Quod aduersus Platonem disputari affirmat, qui incorpoream animam asserbat. Cui Aristoteles illam quidem concederet non esse corpus: tum quia potius est actus & forma corporis: tum quia cum adsit corpori illudque totum permeet, si ipsa quo-

que foret corpus, duo corpora simul & in eodem loco essent seseque vicissim penetrarent. At incorpoream substantiam esse fortasse nõ itè: siquidem corporis forma sit: etsi non omnis, pleaque certè ex corporis prodeat potestate, simulque cum illo & oriatur & occidat.

At neque nunc aduersus Platonem seorsim disputatur; sed vniuersè aduersus omnes, qui animam per se moueri dixerant; quorum plerique corpus quodpiam eam esse voluerant. Itaque quod mouetur esse in loco, propositio est pluribus aliis in locis inter argumentandum vsurpata: vt in tex. 8. lib. 5. Physic. dum substantia ortum probaret non esse motum; & in primo lib. de Cælo tex. 74. cum nullum ostenderet esse corpus infinitum. Neque esse in loco significat esse corpus; sed id, quod consequitur corpus, seu corpori conuenit: siquidem omne corpus, quod finitum est & terminatum, occupat locum. Quare quod per se mouetur, oportet esse corpus; & quia corpus est, esse in loco. Quia verò anima non est corpus, sed quidpiam in corpore, consequens est eam non esse per se in loco, & ideo nec per se moueri. Nam etsi in corpore inest, non est tamen vt in loco, sed vt forma in materia mouensque in mobili. Quæ si esset vt in proprio loco, posset nimirum, dum per se moueretur loco, proprium mutare locum, corpusque illud, in quo esset, deserere atque ad aliud transire.

Dum verò Simplicius animam probat non esse in loco, quoniam impartibilis tota vbique est in animalis corpore, impartibile verò locum non occupat: de intelligente anima verè diceretur. Cætera partibiles sunt atque in corpore extensa, vt alibi ostenditur: sed vt ex accidenti sunt quantæ & extensa, quantitate & extensione corporis; sic non per se, sed ex accidenti & ratione corporis sunt in loco.

D *Digestio VIII. Quomodo quidquid mouetur sit in loco.*

Cæterum Philosophi propositio, Quidquid mouetur est in loco, magnam in supremo orbe difficultatem habet. Is enim perpetuo voluitur motu; nec tamen, quia supremus est, in loco est: siquidem locus in 4. Physicorum lib. superficies continens definitur esse.

Si non tam Aristotelem, quam rem ipsam consideres, facilis responsio erit, supra orbem omnes, qui mouentur, alium quendam esse immobilem à sacris nostris Theologis affirmatum, velut supremi orbis locum; intra quem is mouetur. Philosopho tamen incognitum, quòd cum careat motu, nullum cognitioni argumentum dedit. Sed Philosophi iam interpretem agimus. Quid igitur? Aliquòdne corpus loco mouetur sine loco? Video terram quoque ad mundi centrum moueri, non tanquam ad continentem superficiem, sed velut ad medium; vt mundi partem eam occupet, quæ leuibus elementis circa superiorem partem cælestibus corporibus proximam occupantibus relinquebatur, inanis: & tamen locus dicitur esse terminus localis motus, & propter eum quæritur in tex. 32. indicati libri.

Ergo localis motus, siue rectus sit, siue in orbè, hoc differt à cæteris speciebus motus, quòd natu-

Corpus
ægotans
& anima
virtutis
expertæ
per præ-
ter na-
turam
habent.

Quod
mouetur
esse in
loco.

Localis
motus
in loco

abstra-
here.

rali sua conditione ab acquisitione nouæ forme & ideo à loco abstrahit, solumque significat actum secundum & agitationem corporis, quod mouetur. At quoniam eo plerumque, si recta fiat, natura vitur ad acquirendum locum, nomen obtinuit localis motus; naturalique posita dispositione corporum, quæ ita se tangunt vt nil superfit inane, ferè aut in loco est aut ad locum. Nam is, qui in orbem dicitur (sive quòd in eodem spatio circa medium aliquod velut centrum, vel reale vel imaginarium, agitur id, quod mouetur: sive quòd corporis partes vicissim sibi succedant in orbem) si corpus sit quod ab alio corpore continetur, in loco est: si verò corporis, supra quod non sit aliud corpus, neque ad locum est, neque in loco; sed solum circa centrum, quod per se in hoc genere motus requiritur. Qui verò rectus proprio nomine vocatur latio, semper quidem sit ad locum & cum notui acquisitione loci; quoniam dum sit per medium plenum, ambientem superficiem continenter mutat: si tamen esset inane atque in eo fieret motus, absque loci acquisitione fieret sola corporis agitatio.

Locus terminus localis terminus.

Cum igitur non sua vi, sed institutione ac dispositione naturæ locum habeat latio velut terminus; locus is, qui latioris est terminus, locus fuerit, non simpliciter vt superficiem significat, sed vt naturalis est, hoc est terminus eiusmodi corporis continentis: & debetur mobili, non vt trisariam dimensionem est, sed vt naturale: siquidem natura non mouet ad superficiem, vt superficies est, sed vt est in tali corpore, situ, & distantia à cælo, vbi corpus illud, quod mouetur, conseruari & quiescere optime possit; illaque præsertim motum habent ad locum, quæ conseruatione indigent. Ea sunt corruptibilia corpora. Quæ enim interitui obnoxia non sunt, vt conseruatione non egent nec loco, ita nec ad locum mouentur; sed vt inferiora carera conseruentur, circa illa voluuntur in orbem.

Elementa vt mouentur ad locum.

Quamquam ne in corporibus quidem caducis ex natura institutione motus primùm & per se est ad locum. Elementa namque tota velut partes mundi primùm & per se ad medium & à medio mouentur; vt duo illa occupent spatia, quæ remansissent, inania; eamque ob causam qualitates motrices, grauitatem & leuitatem, acceperunt. Et si re ipsa ignis & aer ad locum quoque mouentur; ille ad superficiem lunæ hic ad superficiem ignis. Terra & Aqua velut consequenter; dum ob naturalem corporum dispositionem vndeque superficie aeris continentur. Elementorum item partes mistaque corpora, quæ ab elemento dominante mouentur, primùm & per se ad totum, consequenter ad totius locum tendunt. Denique animalium incessus re ipsa quidem semper est ad locum, dum ea per medium plenum progrediuntur: non ideo tamen tributus animalibus est. Quoniam hæc vt nullum habent determinatum locum sibi proprium; sed elementi, in quo naturaliter commorantur, communem: sic ad nullum determinatum, sed per communem illum moueri debuerunt; vt ea consequerentur, quæ cognita appetissent.

Elementorum partes mixta. Animalia.

Et hæc quidem de latioris, quam corpora vocant, & præsertim velut animæ atque animatorum propriam hoc loco Philosophus nominat. Deque hac potissimum intelligi propositio pos-

set, Quidquid mouetur est in loco: quemadmodum Alexander quoque intellexit testimonio Simplicij in Commentario 45. ad tex. 39. & ipsemet Simplicius in Commentario 50. & 51. ad tex. 43. & 45. lib. 4. Physic. & Themistius ac Philoponus in tex. 39. Cum enim in locum definiuisset Philosophus terminum esse corporis continentis, corpusque contentum adiecit esse, quod est latioris mobile; additum id fuisse dicunt, vt Cælum excluderet, vel quòd non sit mobile, sed actu semper motum; vel quòd non latioris sed circulatione, quæ meiores dicitur, mouetur.

Quam ob causam cum intelligi interpretes & Pfellus, tum Ammonius in lib. Categoriarum dicitur eius definitionem exponit, quod est in subiecto, nec supremum Cælum, nec vniuersum totum esse aiunt in loco, quòd aliud extra se continens copus non habeat. Et Alspaus apud Simplicium eundem illum exponeret locum, affirmabat quidem, quidquid continetur loco, mobile esse latioris; at non contra: Cælum quippe mouetur, quod in loco non est, vt aperitissimis verbis loquitur Aristoteles in tex. 43. 45. & 46. illius libri. Atque ex duobus maximè capitibus confirmatur.

Alterum est, quòd ab iis, qui locum assignare conati sunt, nihil est dictum quod probabilitatis speciem vllam haberet. Nam vt Philoponum mittam, qui in natura loci definienda Aristoteli non consensit, trisariamque dimensionem spatium esse voluit. Gilbertum Porretanum scribit Albertus extremam illius corporis superficiem conuexam assignasse. At hæc neque continentis terminus est, neque separabilis à re locata, neque ad explicandum cælestem motum quidquam confert. Conuexam inferioris sphaeræ superficiem alij responderunt, quod circa eam superior voluatur orbis: quam sententiam Auempace tribuit S. Thomas, & videtur fuisse Themistij in expositione tex. 45. lib. 4. Physic. Sed & de Auempace secus testantur Auerroës & Albertus, & idem ipse S. Thomas in opusculo de Natura loci, si modò legitimum illius opus sit. Et Themistij aperta sententia est in tex. 39. & 43. corpus cælesti non est in loco, quia extra cælum nihil est amplius. Atque in textu 45. nec esse affirmat in loco actu; quia nullo forinsecus corpore continetur: nec potestate, quia nec vnquam continebitur: nec per se, quia delatu moueri & ex vno in alium locum transferri non potest. Sed ex accidenti; vt Aristoteles expositorisque voluerunt: atque

(ex accidenti) interpretatur significare (per aliud seu per partes) quatenus cæli, hoc est vniuersi pars vna continet aliam, vsque ad supremum orbem, qui simpliciter in loco non est, sed quodammodo penes interna, quæ ambit: tangit enim inferiorem orbem & quodammodo à contexta illius superficie continetur. Ambæ namque hæc superficies simul sunt & æquales, alterutraque alteri locus dici potest. Penes externa verò, inquit, omnino expers est loci. At ne hoc quidem probabilitatem habet. Cum enim inferior orbis locetur & contineatur à superiore, eundem locum esse in se ipso; contra quàm à textu. 24. ad 28. ostendatur: nam si superior est in inferiore atque hic in illo, ille nimirum fuerit in se ipso. Propterea

Propterea S. Thomas aliam conatus est The-
mistio sententiam imponere, ita rem arbitratus
habere. Exponens namque tex. 43. orbem il-
lum esse in loco dixit ratione suarum partium, ut earum
vna continetur ab aliis eiusdem corporis parti-
bus. Etsi enim quod cuiuslibet conuenit pote-
state & conuenire actu potest, conuenire sim-
pliciter non dicatur dum potestate conuenit: si
quid tamen ita potestate conueniat, ut actu ne-
queat conuenire, simpliciter creditur conueni-
re. Quare licet illius orbis partes, ut potestate
sunt, non actu, ita non sint actu in loco, sed po-
testate, dicuntur tamen & simpliciter partes &
simpliciter in loco; quia nec aliter partes nec aliter
in loco esse possunt, quam potestate. Actum
namque diuisam & in loco, partes totius ampli-
us non sunt. Ita totus orbis ratione suarum
partium, quae in loco potestate sunt, dicitur sim-
pliciter esse in loco.

Verum eiusmodi partium locus imaginatione
sola constat: sola siquidem imaginatione diuidi
caelum potest, cumque actu moueatur, pote-
stateque solum partes sint; caelestis motui satis
non est adferre locum, qui potestate sit: Immo si
propterea in loco caelum existat, quod vna illius
pars continetur ab aliis; cum nunquam partes
hunc locum mutant, totum caelum nunquam
mutaret locum nec locali moueretur motu. De-
nique illud quoque argumentum urget, quod
locum oportet esse a re locata diuisum, aliudque
esse in loco, quam esse in toto, ut est in tex.
34. nec partes, quia diuisae non sunt, dicuntur
esse in loco, nisi ratione totius; sed in toto;
cumque totum caelum non sit in loco, nec etiam
dici possunt esse partes.

Fucum fortasse cuiuslibet faciant qui orbis illius
locum dixerunt esse centrum, terramque, ut mun-
di medium tenet, circa quod voluitur caelum.
Nam & Auempace & Alpharabius apud Auer-
roem atque Albertum caelum inquit non esse
in loco, quem Aristoteles definiuit: quoniam
is eorum duntaxat corporum quaesuit locum,
quae recto mouentur motu: quae vero aguntur
in orbem, alio genere loci opus habent; loco in-
quam non continente, sed motum terminante
ac stabiliente: hicque centrum est & medium,
circa quod mouentur. Circulatio namque lo-
calis motus est; non ad continentem locum, sed
quasi circa locum. Ita motus rectus dicitur esse
a medio & ad medium, circulatio circa medium.
Aristoteles autem, dum de continente disputa-
ret loco, Caelum dixit in tex. 45. ex accidenti esse
in loco; quia continentem locum non habet,
nisi ratione centri terrae, quae aqua & aere
continetur. Alterum tamen genus loci, qui cir-
culari debetur motui, per se corpus quoque il-
lud habere.

Ceterum ut ea praetermittam, quae oratione
longa contra haec Auerroes disputat; cum cen-
trum non contineat, communis illi notio loci
non conuenit. Neque enim satis est, si id sit,
ratione cuius in orbem fiat motus. Nam lo-
cus, ut locus est, locare debet. Quoniam ve-
ro motum rectum sequitur semper mutatio lo-
cantis loci; sit ut locus secundaria ratione sit ter-
minus localis motus. Quocirca quod vim lo-
cantis non habet, etsi ut terminans sit, locus
verè appellari non potest. Quippe prius est ef-

se, locum, quam esse id, ratione cuius fiat lo-
calis motus. Deinde non minus vere, quam
centrum, distantia, situs, imaginarijve spatium,
appellares locum caeli: siquidem horum quo-
que ope motum illum fieri dicerem. Immo haec
potiori iure viderentur esse locus; quia ne intol-
ligitur quidem sine his circulatio, intelligitur
autem caelestis motus absque terra; mouerique
in orbem corpus, etsi nullum sit separatim
centrum: ut videre est in sphaera solida; in
qua si centrum imaginarij dixeris contineri,
fuerit quoque in reali motu imaginarij locus.

Et quamuis re ipsa centrum adfit separatim, ut
adest in caeli motu; non tamen illius vi efficitur
motus: Quoniam prius est sphaeram ita in suo
agitari voluque spatio, ut si ambientem habe-
ret locum, non violaret illius ambitum; ut in
inferioribus orbibus animaduertimus; Tum ve-
ro consequens est, ut circa centrum moueatur.
Illud intrinsecum est illi motus generi, hoc pro-
sus extraneum; sine quo & solida voluitur sphae-
ra, & definitur is motus; si motum esse dixeris,
quo sphaericum corpus non mutando locum seu
spatium in seipso mouetur.

Verum quidnam illi centrū appellant? Non sanè
impartibile punctū. Tū quia terrā ipsimet ut cen-
trū nominant. Tum quia nec secundum totum,
nec secundum partes caelum hoc motu mutaret
locum; sed eodem semper modo & totum &
pars quaelibet ad impartibile se habet cen-
trum. Quod si partibile & quantum corpus
dicant, iam caelestis locus non erit centrum,
sed sphaera quaelibet, circa centrum cuius com-
paratione alio atque alio modo caeli partes, dum
mouentur, habeant sese: Nec minus vere supre-
mi orbis illius locum appellares inferiorem
illi proximum orbem: contra quam antea con-
cludum fuerit. Nullo igitur modo centrum di-
xeris locum caeli, si proprie & accuratè volueris
loqui: si terminum dixeris, non morabor; nam
circa terram voluitur. Atque solus motus re-
ctus proprie appellatur localis, hoc est de loco
ad locum: sic de illo proprie dicitur, localis mo-
tus terminum esse locum.

Qui verò Auerroem sequuti Aristotelis il-
lud, Caelum esse in loco ex accidenti, interpreta-
ti sunt intelligendum esse ratione centri seu ter-
rae, quae per se in loco est in aqua & aere. Cae-
lum enim, inquit, quoad totum fixum est &
quiescit, quia eius centrum terra in eodem sem-
per loco manet: si haec mutaret locum, caelum
item quoad totum non quiesceret. Quia ergo
immobilitatem habet a centro, quod propterea
immobile est, quia locum suum non deserit;
quiescere dicitur & esse in loco ratione centri,
& idè ex accidenti. Animaduertere primū
debuissent non posse quidquam ex accidenti cui-
quā tribui, quod illi quoquo modo non conue-
niat: terraque locum, aquam & aërem, vim
nullam caelestis loci habere; quod neque per se,
neque ex accidenti, aut caelum, aut partem
aliquam caeli, contineat. Deinde in sphaera soli-
da perspicuum esse corpus aliquod posse, dum
mouetur, fixum manere quoad totum, etsi nul-
lum habeat centrum, quod sit in loco. Atque
ut centrum haberet in loco, prius tamen esse
ipsum substantia sua consistere immobile, quod
in eodem loco aut spatio maneat; deinde sequi

centrum illius in eodē loco manere; quod totum corpus locum aut spatium non mutat. Tum verò polos quoque, si ita philosophari liceat, posse dici locum: quod ab illis non minus, quam à centro, immobilitatē habeat. Aut etiam inferiorem spheram, quæ locū superficiemque continentem non mutat. Cùm igitur probabile nihil excogitetur, quo supremum cælum dicatur esse in loco; concludere licet, illud omnino in loco non esse. Atque hoc fuit primum confirmationis caput.

Alterum erit; quod nulla prorsus suppetit causa necessitatē loci. Neque enim ob sui consecrationem indiget corpus illud loco: quoniam ab interitu omni liberum est. Neque ut ab externo corpore figuram accipiat: quippe ex se figuratum est. Neque propterea quod corpus sit: hinc namque illud solum habet, quod cùm sit quantum & terminatum, aptum est esse in loco, si aliud illi circumponatur corpus. Neque quod sit perfectissimum corpus: quoniam esse in loco ex corporis perfectione non oritur, quin ex imperfectione magis; quod aut conservante indigeat, aut minus & deterius alio corpore sit, debeatque sub maiore aliò & nobiliore locari.

Cælum ultimum ut alicubi. At enim alicubi dicitur esse. Verum nō vt in loco, quæ aperta fuit Philosophi sententia in tex. 45. sed vt in quodam situ & vniuersi parte; quod ita disposita habet suas partes, vt vna sit intra aliam, omniumque suprema & vltima cæteras omnes contineat. Quare in tex. 46. terra dicitur esse in aqua, & aqua in aëre, aër in æthere, & æther in cælo, cælum autem non amplius in alio. Quod de vltimo cælo intelligas. Reliqui namque orbis, & corpora omnia alicubi sunt, & vt in loco, & vt in toto; vltimum autem cælum, non vt in loco, sed solum vt pars in vniuerso toto.

Motus circularis eius quid. Neque tandem opus est loco præter motum: quoniam latio multoque magis circulatio abstrahunt ad ambiente loco, Circulationique satis est orbiculare corpus extensum, quod in se habeat reale spatium, quantitatem suam; cui vel respondeat æquale spatium imaginarium, in quo reale illud spatium esse intelligimus: vel mente & cogitatione abstrahimus reale illud corporis spatium concipimusque velut immobile. Sic enim realis sit agitatio illius corporis in spatio, siue imaginario, siue reali abstracto: qua corporis partes sibi succedunt & spatium mutant; & vbi erat vna pars, mox succedat alia. Quidquid verò forinsecus ambiens reperitur, orbiculari motui extraneum est, siue sit continens corpus, siue contentum. Neque confert quidquam; nisi vt nos corpus illud moueri cognoscamus, vt aliqua eius pars, quæ vni parti alterius corporis respondebat, alteri mox parti respondeat. Si tamen continens aut contentum amoueris nihilominus moueri corpus intelliges: modò adsint immobilia duo pūcta velut poli, super quibus; aut fortasse imaginariū centrum, circa quod moueatur: inde circulatio dicta, quasi circa aliquid latio. Vel si hoc ipsum dixeris necessarium non esse, fuerit circulatio dicta, quod corporis moti partes in orbem sibi mutuo succedant.

Circularis dicta. Ita localis motus propriè is appellabitur, qui est rectus: quippe hic nunquam naturaliter sit

A absque mutatione loci. Qui verò est in orbem, minus propriè; quoniam quod ita mouetur, locum non mutat; neque hoc motu natura vtitur ad acquiendum locum. Vulgari potius notatione loci appellatur localis: vel quia locali similis; vel quia locum concipimus velut imaginarium spatium, in quo partes corporis circumuoluantur & mutant spatia. Nec defuerunt qui propterea celestem motum vbiuealem potius vel situalem, quam localem dixerint; quod vbi quidem, & situs varientur, at non locus. Aristoteles quidem certè de loco differens in 4. sepius indicato libro minime de sphericorum corporum loco visus est agere. Nam in tex. 3. ex corporum translatione, & tex. 4. ex elementorum motu sursum & deorsum, inuestigauit locum; quem in tex. 30. à locato corpore separabilem esse voluit. Et in tex. 32. & 45. illa scripsit esse in loco, quæ latatione mouetur aut accretione & decretionē: & tex. 39. illa, quæ latatione mouetur. Vbi ex interpretum sententia dictum est latationem rectum motum significare, celestemque corpus excludi. In tex. 42. immobilitatem loci confirmauit ex differentiis sursum & deorsum, quas in tex. quoque 30. inter loci proprietates commemorauerat. Eodem in loco & tex. 48. & 49. vnumquodque scripsit naturaliter ad suum locum moueri & in eo quiescere. Ad eundem in tex. 46. vniuersum totum disponens, cælum affirmavit omnia continere, ipsum tamen non esse in alio. Quare cætera quidem omnes vniuersi partes in loco sunt, et suprema & vltima sphaera non item: loculque non debetur corpori vt corpus est, quia non adest omni corpori: neque vt corruptibile est, quia cælesti quoque corpori: neque cælo vt cælum est, quia non omni cælo: sed corporibus quidem solis conuenit, at quatenus aliud habent extra se contiguum & continens corpus.

Locum naturaliter. Naturalis autem locus, ad quem propter conseruatricem vim & moueantur corpora, & in quo naturaliter quiescant; sublunarium duntaxat proprius est; grauium quidem & leuium deorsum & sursum in parte mundi constituta: elementorum præteritum ac primum; mistorumque vt aliquod in illis elementum dominatur; animalium verò per totum elementum, in quo degunt, piscium per aquam, caterorum per aërem. Et inanimata sane, vt proprium magis ac determinatum habent locum, ita & rectum motum ad illum; at animata non tam ad locum, quam per locum communem & amplum vago progressionis & incessus motu mouentur. Plantæ radicibus terræ insiguntur immobiles, vt alimento inde attracto sustententur. Hæc libri 4. Physic. Interpretes pluribus tractare solent: sed neque hoc loco prætermitti penitus debuerunt, vt intelligeretur Philosophi propositio; Quidquid mouetur est in loco.

TEXTVS.

TEXTVS.

Ἐπὶ δ' εἰ εὐδοκεῖ κινήσει, καὶ εἰς κινήσειν, καὶ εἰς εἰς, καὶ εὐδοκεῖ. πῶς ἀνοῖξεν ὁ ἄριστος ἐπεὶ καὶ περὶ ἡρεμίας, εἰς ὅτι κινήσει εὐδοκεῖ, καὶ ἡρεμίας ἐν τούτῳ εὐδοκεῖ. ἡρεμίας δ' εἰς εὐδοκίαν εἰς, καὶ ἡρεμίας ἐν τούτῳ εἰς. πῶς δ' εἰς εἰς τῆς ἡρεμίας κινήσει τὸν πῶς καὶ ἡρεμίας, οὐδὲ ἀπαθήσει βωλομάχου ἡρεμίας ἀπὸ δυνάμεως.

Tex. 40. Præterea si natura mouetur, vi quoque moueretur: & si vi, & natura. Eodem autem modo habet & circa quietem. Ad quod enim mouetur natura, quiescit in hoc natura. Similiter verò & ad quod mouetur vi, & quiescit in hoc vi. Quinam verò violenti animæ motus erunt & quietes, ne fingere quidem volentibus, facile respondere.

COMMENTARIVS LXVII.

3. Argumentum.

Tertiam in his verbis argumentationē agnoscere non videtur Philoponus: sed potius veluti consequens quidpiam superiori argumentationi adiunctum. Ex eo enim, quod animam deduxerat, si per se mouetur, proprium habituram locum; argumentari nunc Philosophum putat de motu & quiete tum naturalibus, tum violentis. Verum & orationis principium illud (ἐν ᾧ) argumentationem nouam atque ab antecedente diuersam significat. In qua non ex eo, quod anima locum habeat, quemadmodum antea deducebatur; sed ex eo potius, quod per se & natura suaapte moueri diceretur, velut primario impugnationis capite, ratiocinatur. Si anima, inquit, per se & natura mouetur, vi quoque moueretur. Sunt enim oppositi motus, quorum si alter inest, alter quoque inesse possit. Quippe circa idem versantur opposita. Et rursus si vi mouetur, poterit quoque natura moueri: tum propter eandem causam, quia circa idem versantur opposita: tum quia violentus motus naturalē supponit & illius cōparatione intelligitur. Ac natura quidem mouetur id, quod spontē atque ab interno principio mouetur: quod si aliunde & externa vi impellatur, vi nimirum mouebitur. Violentum enim id est, vt definitur in 3. de moribus ad Nicomachum cap. 1. cuius principium foris est, nil conferente aut agente eo, quod patitur. Et quoniam motus quietem quarit; quod de motu dictum est, de quiete quoque dicere licet. Quod enim res vnaqueque mouetur, ibi natura sua congruenter quiescit; & quod vi ac natura repugnante mouetur, ibi quiescit vi. Igitur si natura mouetur anima, vi quoque mouebitur; & si naturalem alicubi quietem requirit, violentam habebit alibi. Et omnino quoniam motus ad quietem tendit, si anima & natura & vi mouetur, & naturalem item & violentam habebit quietem: alteram naturalis, alteram violenti motus terminum. Duplexque absurdum deducit Philosophus; tum quod vi mouetur; tum quod quietem violentam & præter naturam habeat. Quinam enim violenti motus sint, quæte quietes, et si fingere permittaris, non ostendes.

Ex qua ratiocinatione colligitur, animam non esse semper mobilem, neque illius naturam esse ἀνοικτόν, id est per se mobile, seu quod seipsum

A mouet; vt inquietabant veteres: tum quia quietem post motum reperit: tum quia vi quoque moueri debet, si moueatur natura. Aueroes autem hypotheticam ratiocinationem duplicem in hac argumentatione distinguit; quarum vtraque à consequentis destructione oppositum antecedentis concludat. Altera est; si natura mouetur anima, vi quoque mouetur; at vi non mouetur; igitur nec natura mouetur. Altera; si natura mouetur, natura quiescit: & rursus si natura quiescit, vi quoque quiescit: at vi non quiescit, ergo nec natura quiescit: quod si natura non quiescit, ergo nec natura mouetur.

B Digressio IX. Num cæli motus sit à natura. Deumque Aristoteli primum fuisse primi orbis motorem.

Ceterum illud, quod primum accipitur, velut ratiocinationis totius fundamētū; Quod natura mouetur, vi quoque & præter naturam moueri, magnam habet difficultatem. Nam vt datur, quod vi & præter naturam mouetur, natura etiam moueri; quoniam naturalis motus prior est violento; quodque præter naturam est, ab eo recedit, quod natura conuenit: dandum tamen non videtur, quidquid natura mouetur, vi & præter naturam moueri. Quoniam id, quod prius est, absque eo, quod est posterius, esse potest. Et cælestia corpora mouentur natura, neque aliter vi externa moueri possunt.

Scribit Philoponus Peripateticos expositores & inter eos Alexandrum non à natura moueri voluisse cælestia corpora, sed à meliori virtute, nempe à separata mente Deum primam mentem imitante. In cuius hominis oratione verum illud esse arbitror, quod corpora illa moueri ait à separata mente: cætera non parum suspecta sunt. Ac primum ipsa Alexandri responsio si admittatur, nulla erit Philosophi argumentatio. Si quidem eodem modo veteres respondiissent animam à natura diuersam esse; animaliaque ab anima, non à natura, moueri.

Deinde suspectum illud est, cæli motum non esse à natura Alexandri & Peripateticorum sententia. Secus enim & naturalem esse & secundum naturam, apud Alexandrum reperio in primo lib. Natur. quæst. cap. 10. & lib. 2. cap. 18. & 25. & apud Simplicium Comment. 36. in primum librum de cælo, & Comment. 3. & 4. in 2. librum, & omnes planè, vbi naturæ definitionē in 2. Physic. lib. traditam ita exponunt, vt huic quoque conueniat corpori. Namque Aristoteles ipse in 1. lib. de cælo tex. 5. 6. & 7. Naturalia omnia corpora accipit esse mobilia, quia natura est principium motus; atqui ex illo illius motu in orbem cælum ostendit diuersam ab elementis habere naturam. Immo in tex. 8. ex diuisione motus naturalis necessarium esse colligit corpus aliquod simplex, quod sua natura sit aptum in orbem moueri; hocque non vi, sed natura moueri oportere, manifestis deinceps argumentis conficit. Tum quia nullum est aliud corpus, cui motus ille naturalis esse possit. Tum quia si is esset præter naturam, aliud deberet esse secundum naturam; isque prior; quoniam id, quod est secundum naturam, prius est eo, quod est præter naturam. Tum verò quia sempiternus non esset; quippe nihil, quod præter naturam sit & violentum, diuturnum, ne dum sempiternum, esse potest. Tum demum quia propterea neque